

Literatura chineză

Literatura chineză a cunoscut o primă dezvoltare importantă în perioada dinastiei Cijou, între sec. XI și III î.e.n. Este o perioadă în care orînduirea sclavagistă începuse să se descompună, deschizînd astfel era unei societăți feudale care avea să dureze milenii.

Încă din primele timpuri, spiritul chinez a manifestat înclinarea spre poezie. Muzica a jucat un rol însemnat în dezvoltarea creației poetice.

Multă vreme manifestarea literară s-a mărginit la tradiții populare, cristalizate în legende despre regi, cu nararea unor lupte dure împotriva monștrilor, a unor evenimente din natură, fapte legate de lucrarea pămîntului. O dată cu stabilirea unui sistem de scriere, o parte din aceste legende, aflate pînă atunci doar în circulație orală, au trecut în culegeri scrise, dînd astfel naștere primare monumentelor literare. Cităm: *Cartea legendelor istorice, Cartea schimbărilor, Cartea cîntecelor*.

Cartea cîntecelor (Şitzin). Cartea care poartă acest titlu este o antologie cuprinzînd trei sute cinci compuneri în versuri scrise în preajma secolului al VI-lea î.e.n. Unele aveau caracter cult, cele mai multe, însă sînt de proveniență populară. În ce privește conținutul, acestea merg în direcții diferite lirice, epice, didactice, împărțite în patru grupe vechi cîntece lirice din perioada împăraților Cijou, ode scurte cu accente eroice închinată mai ales vechilor conducători ai Chinei. Poezia curteană, ode ample, tot de proveniență curteană. În fine, imnuri majoritatea cu caracter ritual, în memoria strămoșilor și împăraților din trecut țări.

În numeroase poeme ni se cîntă dragostea, cu mîngîierile și suferințele ei. Iubirea curată și statorniciă se bucură de aprecieri directe, entuziaste. Infidelitatea în dragoste și în căsnicie este privită ca o abatere „de la drumul drept al vieții”. Nefericirile din unele căsătorii provin din condiții de inferioritate în care e ținută femeia.

Alte poeme celebre muncile plugarilor. Unele din aceste poeme însoțeau dansurile rituale, cu prilejul sărbătorilor închinată fertilității agrare. Se aduc mulțumiri anotimpurilor, se ridică imnuri pentru fecunditate pămîntului, se cîntă înfrățirea prin muncă a omului cu natura. Sînt însă în aceste poeme și momente cînd tabloul lor de viață apare cu unele umbriri, și anume acela care reflectă situația de sclavi a muncitorilor agricoli de acum trei mii de ani.

O seamă de poeme, de întinderi diferite, descriu lupte vitejești cu tribul invadatoare din nord, purtate de eroi intrați în legendă. Nu conțin suficient material și suflu epic ca să fi putut stimula întocmirea unei epopei, sînt totuși revelatoare, prin descriții lor realiste despre viața poporului și despre îndeletnicirile lui agrare, în perioada dinastiei Cijou.

Numeroase alte poeme cuprind zugrăviri de stări sociale, într-o notă realistă, însoțită cîteodată și de trăsături satirice. Aflăm despre dăjdiile grele pe care trebuia să le plătească țărani, despre înrobirea lor ca soldați, despre lăcomia funcționarilor, despre mizeria îndurată în colibe lor triste, despre condiția inferioară în care erau ținuți ca militari, despre tratamentul umilitor aplicat femeilor, toate acestea în contrast sfidător cu luxul și opulența claselor stăpînitoare.

În viața literaturii chineze, și mai cu seamă în constituirea tradițiilor ei realiste cu fonduri și semnificații morale, *Cartea cîntecelor* a însemnat o piatră de temelie.

Constituirea poeziei culte. Trecerea de la creația populară la cea cultă s-a făcut printr-o importantă mișcare literară din secolele al IV – III î.e.n. în centrul căreia se afla Țiui Yuan, primul mare poet al Chinei.

A trăit într-o epocă de frămîntări, la care a luat parte de aproape. Ca demnitar la curtea regelui din statul Tju, a stăruit într-o politică de rezistență și de alianțe împotriva regelui Țin, care urmărea ca prin războaie, invazii și cuceriri să unifice China sub hegemonia sa. Pînă la sfîrșit, Ținui Yuan avea să devină o victimă a intrigilor de curte și a situațiilor de corupție din epocă. Demis din demnitățile sale, silit să ia calea exilului, nevoit pe amărăciune, poetuyl și-a pus capăt zilelor.

Opera sa literară reflectă, într-o strînsă simbioză. Drama provocată de evenimentele la care ia parte în calitate de cetățean al țării sale, zbuciumul poetului. Poemele: Lisao, Chemarea sufletului, Întreb cerul, Trecînd rîul, plecînd din capitală – citind numai pe acestea – stau

mărturie. Poetul de dezvăluie un patriotis puternic, trăit cu o viziune pe cât de lucidă pe atât de patetică a lucrurilor. Ne înfățișează câteodată nu fără o notă sceptică de sarcasm și ironie, fapte, trăsături și situații ca acestea. Insuficiența autorității regale, fățarnicia demnitarilor, rețeaua de intrigi și calomnii întreținută de slujbașii curții lipsa de interes pentru treburile țării. În toate, simțim vibrarea poetului pentru suferințe celor mulți și dragostea pe care acesta înțelege s-o poarte omului bun și simplu.

Pentru destăinuirile sale, poetul întrebuițase un limbaj suplu și nuanțat, când laconic pînă la strictețea noțiunii, când scaldat în lumini și culori înflăcărâte. Imaginile și simbolurile îi ajută să-și definească simțirea și aspirațiile.

Țiui Yuan deține în istoria literaturii chineze un loc aparte, fiind socotit drept întemeitorul liricii culte. El scrie în genul poetic “ciu ti” de proveniență populară orală sau în genul creat de el, poezia “saati”. Literatura în perioada dinastiei Han. În epoca dinastiei Han se cultivă cu precădere poezia epică, în vechiul stil “fu”, intermediar între vers și proză. Inșirată din viața și faptele împăraților și ale cercurilor curtene, această poezie este scrisă într-o manieră prețioasă, emfatică, estetizată. Se ilustrează o întreagă familie de poeți, în secolele II – III e.n. familia Țao, lirici creatori și teoreticieni în același timp.

O eliberare a poeziei din îngrădirile și convențiile liricii curente are loc în secolele IV – VI e.n Țao Țian aduce o creație viguroasă, o inspirație sinceră, hrănită la izvoarele naturii, ale vieții campestre, ale familiei patriarhale, aduce un limbaj proaspăt, direct, comunicativ.

În timpul imperiului Tan, poezia lirică înregistrează noi afirmări. Fondul se îmbogățește prin teme de ordin social. În același timp, se acordă o preocupare deosebită expresiei prozodia e bazată pe reguli stricte, impuse cu rigurozitate științifică. Epoca este marcată de prezența a doi mari artiști lirici Li Tai Pe și Du Fu.

Creator de armonie și perfecțiune, cu o sclipitoare năvală de idei, cum îl caracterizează confratele Da Fu, Li Tai Pe este poetul vieții cu toate împlinirile ei, capabil de pasiuni arzătoare, dar și de sentimente delicate, stăpînite ce discreție. A fost un om cultivat, un curtean, consilier al prințului. Rolul impus de împărat îi inspiră elegii amare, care reflectă un sens pesimist al existenței. Tema patriotică găsește în opera sa dezvoltări variate și adînci. Eroismul celor căzuți pentru patrie este înfățișat în imagini austere, de un patetism obiectiv în expresia lapidară a versurilor.

Tematica poeziei lui Li Tae Pe este variată, revine tema iubirii și a petrecerii într-o atmosferă de voieșie și nepăsare, străbătută uneori de o undă de tristețe. Fuziunea om – natură, perceperea lucrurilor din univers cu o delicată acuitate a simțurilor, înzestrarea peisajului cu attribute umane, trăsături comune liricii descriptive orientale, iau în viziunea poetică a lui Li Tai Pe, forme de expresie de o pregnantă originalitate. Prezența mediativă a poetului pe malul lacului devine prilej de asocieri și corespondențe evocatoare.

Du Fu, de originea modestă, a avut de luptat toată viața cu lipsuri și nedreptăți. El depășește manierismul și convenționalismul artei curtene într-o creație de profundă umanitate și sinceritate a expresei. Foarte receptiv la fenomenele sociale, poezia sa oscilează între accentele de protest împotriva asupririi, a consecințelor războiului, a stării de mizerie a țăranilor, și cele de compasiune pentru obidiți. Du Fu găsește forme noi în poezie, pe care le aplică mai ales turul plastic al imaginii, ca și ecoul ei sonor.

Poezia chineză a exercitat o-înfrîurire puternică asupra dezvoltării poeziei popoarelor învechite, în primul rînd a indicat direcții și forme poeziei japoneze, apoi celei coreene.